

चेपाङ, वनकरिया, माझी, बोटे एकीकृत बस्ती तथा आवास
कार्यक्रम (मकवानपुर, चितवन, धादिङ) सम्बन्धी
कार्यविधि, २०८०

बागमती प्रदेश सरकार
आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय
हेटौंडा, नेपाल

चेपाङ, वनकरिया, माझी, बोटे एकीकृत बस्ती तथा आवास कार्यक्रम
(मकवानपुर, चितवन, धादिङ) सम्बन्धी कार्यविधि, २०८०

प्रदेश राजपत्रमा प्रकाशित मिति

२०८०।०७।२०

प्रस्तावना: नेपालको संविधानले प्रत्येक नागरिकलाई आवासको हक प्रत्याभूत गरेबमोजिम राज्यका गरिब, विपन्न, सीमान्तकृत जाति र समुदायलाई सर्वसुलभ आवास उपलब्ध गराउने कार्य अन्तर्गत चेपाङ, वनकरिया, माझी र बोटे समुदायलाई सुरक्षित, किफायती र वातावरणमैत्री आवासको व्यवस्थापन गर्न विनियोजन भएको बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी र पारदर्शी बनाउन वाञ्छनीय भएकोले,

प्रदेश सुशासन ऐन, २०७७ को दफा ४६ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी बागमती प्रदेश सरकारले यो कार्यविधि बनाएको छ।

परिच्छेद- १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस कार्यविधिको नाम "चेपाङ, वनकरिया, माझी, बोटे एकीकृत बस्ती तथा आवास कार्यक्रम (मकवानपुर, चितवन, धादिङ) सम्बन्धी कार्यविधि, २०८०" रहेको छ।

(२) यो कार्यविधि प्रदेश राजपत्रमा प्रकाशन भएको मितिदेखि प्रारम्भ हुनेछ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,-

(क) "आवास" भन्नाले लक्षित वर्गका समुदायका व्यक्ति वा समुदायको लागि स्वीकृत डिजाईन अनुसारका

आवासीय भवन तथा सो प्रयोजनका लागि आवश्यक पर्ने खानेपानी, शौचालय, स्वास्थ्य, शिक्षाका साथै सुरक्षा सेवा उपलब्ध गराउने पूर्वाधार र पहुँचको व्यवस्थासमेतलाई सम्झनुपर्छ।

- (ख) “कार्यालय” भन्नाले बागमती प्रदेश, भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय अन्तर्गतका शहरी विकास तथा भवन कार्यालयहरू सम्झनुपर्छ।
- (ग) “मन्त्रालय” भन्नाले बागमती प्रदेश, भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालयलाई सम्झनुपर्छ।
- (घ) “लाभग्राही” भन्नाले दफा ३ बमोजिम छनौट भएको चेपाङ, वनकरिया, माझी, बोटे लगायतको व्यक्ति वा समुदायको परिवार सम्झनुपर्छ।
- (ङ) “स्थानीय तह” भन्नाले महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका, नगरपालिका वा गाउँपालिका सम्झनुपर्छ।

परिच्छेद- २

लाभग्राही पहिचान र छनोट समिति

३. लाभग्राहीको पहिचान: (१) लाभग्राहीको पहिचान देहायका आधारमा गरिनेछ:-

- (क) विगत देखि सो स्थानमा बसोबास गर्दै आएको प्रमाण,
- (ख) जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा वा घर जग्गाको तिरो वा शुल्क बुझाएको भए सो सम्बन्धी कागजात वा

आफू विगतदेखि सो स्थानमा बसोबास गरी आएको भन्ने स्थानीय तहको सिफारिस,

(ग) बिजुली धारा वा अन्य सुविधा शुल्क बुझाएको कागजात,

(घ) लाभग्राही बसोबास गर्दै आएको घरको भौतिक अवस्था,

(ङ) सम्बन्धित स्थानीय तहले लक्षित लाभग्राही वर्गभित्र परेको भनी गरेको सिफारिस।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लाभग्राही पहिचान गर्दा सोही उपदफाको खण्ड (क), (ख) वा (ग) मध्ये कुनै एक आधार लिन सकिनेछ।

(३) आवास विकासको लागि लाभग्राही एवम् निर्माण स्थल छनोटकालागि देहाय बमोजिमको छनोट तथा सिफारिस समिति रहनेछः-

(क) प्रमुख/अध्यक्ष सम्बन्धित स्थानीय तह -संयोजक

(ख) उपप्रमुख/उपाध्यक्ष सम्बन्धित स्थानीय तह -सदस्य

(ग) सम्बन्धित वडा अध्यक्ष -सदस्य

(घ) सम्बन्धित जातीय संस्थाको अध्यक्ष वा तोकिएको प्रतिनिधि -सदस्य

(ङ) सम्बन्धित स्थानीय तहको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत -सदस्य सचिव

(४) उपदफा (३) बमोजिमको समितिमा सम्बन्धित स्थानीय तह रहने निर्वाचन क्षेत्रको प्रदेश सभामा प्रतिनिधित्व गर्ने प्रत्यक्ष र समानुपातिक प्रदेशसभा सदस्य सल्लाहकार रहनेछ।

(५) उपदफा (३) बमोजिमको समितिले लाभग्राही छनोटको आधार बनाई लाभग्राही छनोट गर्न सक्नेछ।

(६) उपदफा (३) बमोजिमको समितिले आवास निर्माणको लागि लाभग्राही एवम् निर्माण स्थल समेत छनोट गरी आवश्यक कार्यान्वयनको लागि सिफारिस गर्नेछ।

(७) उपदफा (६) बमोजिम पेस गरिएको सिफारिस अनुसार सम्बन्धित कार्यालयले स्थलगत निरीक्षण गरी उपयुक्त देखिएमा निर्माण कार्यको प्रक्रिया अगाडि बढाउनेछ।

४. एकीकृत बस्ती तथा आवास कार्यक्रम कार्यान्वयनको आधार: (१) चेपाङ, वनकरिया, माझी, बोटे एकीकृत बस्ती निर्माण गर्दा साधारणतया दश लाभग्राही परिवारको बसोबास भएको स्थानमा वा बस्तीमा कार्यान्वयन गरिनेछ।

तर लाभग्राही सङ्ख्या कम भएको वा छरिएर रहेको स्थानको हकमा लाभग्राही छनोट गर्न यो उपदफाले बाधा पार्ने छैन।

(२) आवास इकाईको निर्माण साबिककै स्थान वा जग्गाधनी पुर्जा भएको स्थानमा गरिनेछ।

तर प्राकृतिक प्रकोपको जोखिममा रहेको, वन सीमा क्षेत्रमा परेको वा अन्य कुनै कारणबाट विवादित घडेरी भएको स्थानमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिने छैन।

(३) सगोलमा रहेका परिवारले एक आवास मात्र पाउने छन्।

परिच्छेद- ३

आवासको डिजाइन तयार गर्ने विधि

५. आवासको डिजाइन: (१) आवासको डिजाइन मन्त्रालयले तयार गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तयार भएको डिजाइन मन्त्रालयले सम्बन्धित कार्यालयमार्फत लाभग्राही समुदायसँग छलफल गराई उपयुक्त विकल्प छनोट गर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम छनोट भएको डिजाइनलाई अन्तिम रूप दिई सम्बन्धित कार्यालयले आवासको लागत अनुमान तयार गर्नेछ।

६. निर्माण कार्यान्वयन: (१) कार्यालयले मन्त्रालयबाट स्वीकृत ड्रइङ्ग र डिजाइन लाभग्राहीसँग भएको सम्झौता अनुसार निर्माण कार्यको सुपरिवेक्षण गर्नेछ।

(२) निर्माण कार्य सहजीकरणको लागि कार्यालयले सम्बन्धित समुदायबाट सामाजिक परिचालक खटाउन सक्नेछ। त्यस्ता सामाजिक परिचालकको पारिश्रमिक सहायकस्तर चौथो तहको सुरुतलव स्केल हुने गरी सम्बन्धित आयोजनाको कन्टिन्जेन्सीबाट नियमानुसार भुक्तानी गर्न सकिनेछ।

परिच्छेद- ४

आवास निर्माण गर्ने विधि

७. कार्यक्रम कार्यान्वयन प्रक्रिया: (१) कार्यालय र लाभग्राहीबीच सम्झौता गरी निर्माण कार्य सम्पन्न गरिनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सम्झौताको ढाँचा र पालना गर्नुपर्ने शर्त अनुसूची- १ मा उल्लेख भएबमोजिम हुनेछ।

(३) लाभग्राहीले आफ्नो आवास सम्झौताका शर्त पालना गरी आफै निर्माण गर्नुपर्नेछ।

(४) इच्छुक लाभग्राहीहरूले उपभोक्ता समिति गठन गरी निर्माण कार्य गर्न सक्नेछन्।

(५) लाभग्राहीले सम्झौता गर्नु अघि अन्य तह र कार्यक्रमबाट दोहोरो सुविधा नलिएको प्रतिबद्धता लिएर मात्र सम्झौता गरिनेछ र लाभग्राहीले सुविधा लिएको पाएमा प्रदान गरिएको रकम ब्याज सहित असुलउपर गरिनेछ।

८. **बजेट तथा भुक्तानी प्रक्रिया:** (१) यस एकीकृत बस्ती तथा आवास निर्माण कार्यक्रमको लागि विनियोजन रकमको सिमाभित्र रही प्रचलित कानूनबमोजिम खर्च गर्नुपर्नेछ।

(२) निर्माण हुने आवास इकाईको लागि प्रति आवास रु. चार लाख उपलब्ध गराइनेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको रकम देहायको किस्तामा कार्यालयको सिफारिसमा लाभग्राहीले खोलेको बैङ्क खातामा सोझै भुक्तानी गरिनेछ।

(क) प्रथम किस्ता-२० प्रतिशत (निर्माण सम्झौता पश्चात्),

(ख) दोस्रो किस्ता-६० प्रतिशत (सिल लेबल तयार भएपछि),

(ग) अन्तिम किस्ता-२० प्रतिशत (छाना सम्पन्न भएपछि)।

परिच्छेद- ५

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

९. अनुगमन तथा मूल्याङ्कनसम्बन्धी व्यवस्था: कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको व्यवस्था देहायबमोजिम हुनेछ:-

- (क) सञ्चालित कार्यक्रमहरूको नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको कार्य सम्बन्धित कार्यालयबाट हुनेछ,
- (ख) सञ्चालित कार्यक्रमहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको कार्य मन्त्रालयले समेत गर्न सक्नेछ,
- (ग) कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा कार्यालयले सम्बन्धित प्रदेशसभा सदस्यलाई जानकारी गराउनुपर्नेछ र सम्बन्धित प्रदेशसभा सदस्यले कार्यक्रमको अनुगमन गर्न सक्नेछ।

परिच्छेद- ६

विविध

- १०. समन्वय गर्ने: मन्त्रालयले कार्यक्रम कार्यान्वयनसँग सम्बन्धित निकायहरूसँग आवश्यक समन्वय गर्नेछ।
- ११. निर्देशन पालना गर्नुपर्ने: मन्त्रालयले कार्यक्रम कार्यान्वयनको सिलसिलामा दिएको निर्देशन सम्बन्धित कार्यालयले पालना गर्नुपर्नेछ।
- १२. विवाद समाधान: कार्यक्रम कार्यान्वयन गराउने कार्यालय र निर्माण समिति वा लाभग्राहीहरूसँग कुनै विवाद उत्पन्न भएमा मन्त्रालयको निर्णय अन्तिम हुनेछ।

१३. फरफारक गर्न सकिने: कुनै लाभग्राहीले कुनै कारणवश निर्माण कार्य बीचैमा छाडेमा निर्माण भएको कार्यको मूल्याङ्कन गरी सोको खर्च फरफारक गरिनेछ।
१४. बेचबिखन गर्न नहुने: लाभग्राहीले आवास इकाई निर्माण सम्पन्न भएको मितिले पाँच वर्षसम्म बेचबिखन गर्न गराउन पाउनेछैन।
१५. कारबाही हुने: आवास कार्यक्रमबाट लाभान्वित हुने उद्देश्यले कुनै व्यक्तिले झुठ्ठा विवरण पेस गरेमा वा त्यस्तो व्यहोरा सिफारिस गरेको ठहर हुन आएमा त्यस्ता व्यक्तिलाई प्रचलित कानूनबमोजिम कारबाही हुनेछ।
१६. पूर्वाधार निर्माण: कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने स्थानका लागि आवश्यक पर्ने भौतिक पूर्वाधारहरू (सडक, खुल्ला क्षेत्र लगायतको) निर्माणकार्य समेत आवश्यकता अनुसार कार्यालयले गर्न सक्नेछ।
१७. अन्य निकायले सहयोग गर्नुपर्ने: प्रदेश सरकारको पूर्वाधार तथा अन्य सेवासँग सम्बन्धित निकाय र स्थानीयतहले कार्यक्रम कार्यान्वयन भएका क्षेत्रमा सेवा तथा पूर्वाधार विस्तार र विकासको लागि सहयोग पुऱ्याउनु पर्नेछ। निजी, सहकारी तथा अन्य गरैसरकारी संघ संस्थाले कानूनी प्रक्रिया पूरा गरी मन्त्रालयको सहमतिमा यस्ता पूर्वाधार निर्माण गर्न सक्नेछन्।
१८. दोहोरो आवास सुविधा नपाउने: नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय सरकारबाट आवास इकाईको सुविधा प्राप्त गर्ने लाभग्राहीले यस कार्यविधिबमोजिम वा प्रदेशसरकारबाट यस्ता कुनै सुविधा पाउने छैन।
१९. फेरबदल गर्न सक्ने: लाभग्राहीले स्वीकृत नमुना डिजाइनको विल्ड अप क्षेत्रफल (Build Up Area) नघट्ने गरी कार्यालयसँग समन्वय गरी सामान्य फेरबदल गरी निर्माण गर्न सक्नेछ।

२०. प्रचलित कानूनबमोजिम हुने: यस कार्यविधिमा उल्लिखित विषय प्रचलित कानूनसँग बाझिएमा प्रचलित कानूनको व्यवस्था लागू हुनेछ।
२१. असुल उपर गरिने: एकीकृत बस्ती तथा आवास निर्माण गर्ने रकम लिएपछि घर नबनाएमा उक्त रकम सरकारी बाँकी सरह असुलउपर गरिनेछ।
२२. आवश्यक व्यवस्था मिलाउने: यस कार्यविधिको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा अड्काउ परेमा मन्त्रालयले आवश्यक व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ।

अनुसूची- १

(दफा ७ को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित)

शहरी विकास तथा भवन कार्यालय र लाभग्राहीबीच गरिने सम्झौताको

ढाँचा

१. सम्झौता गर्ने पक्षहरूर.....

२. कार्यक्रम स्थल:

जिल्ला.....गाउँपालिका/नगरपालिका.....वडा नं...

३. उद्देश्य: आवास निर्माण।

४. कुल लागत.....

५. प्रस्तावित निर्माण कार्य सम्पन्न हुने अवधि

(क) शुरु हुने मिति.....

(ख) पुरा हुने मिति.....

६. निर्माण कार्यका शर्तहरू

(क) स्वीकृत नाप नक्सा अनुसारको निर्माण गर्नु पर्नेछ।

(ख) निर्माण स्थल क्षेत्रमा रहेका संरचनाहरू भत्काउने र सो बापत लाग्ने खर्च लाभग्राहीले व्यहोर्नु पर्नेछ।

द्रष्टव्य: कार्यालयले सम्झौताको समयमा आवश्यकता अनुसार थप शर्तहरू निर्धारण गर्न सक्नेछ।